

tuorelehti

oliivipuun

Kesäkuu 2015

Pyöräillen kirkkokierrokselle

Sivu 22

Sussiunakkoon:
somekin vielä!

Sivu 4

SuomiAreena ja kirkko

Sivu 13

Kannen kuva:
Martti Santakari

Sisällä

- 3 Episkooppi
Kaarlo Kalliala
- 4 Sussiunakkoon somekin vielä!
Tiinakaisa Honkasalo
- 8 Pääkirjoitus
Jaakko Heinimäki
- 9 Tapakristitty
Jaakko Heinimäki
- 13 Suomi-Areenalla
Johanna Sointula
- 16 USKOT-foorumi
Jaakko Heinimäki
- 18 Tuomiokapitulin historiaa
Jaakko Heinimäki
- 20 Meri
Jaakko Heinimäki
- 22 Pyöräillen kirkkokierrokselle
Jaakko Heinimäki
- 28 Sokeripaloja
Lasse Hautala
- 29 Oliivipuun pähkinöitä
Hannes Tiira
- 30 Usko tai älä
Erkki Kiiski
- 30 Työhuoneiden kertomaa
Jaakko Heinimäki

Miksei samanlaisia?

iksi tämä ilta on erilainen kuin muut illat? Voi olla, että tämä kysymys on kaikkien aikojen nerokkain. Ehkäpä juuri se on kannatellut kokonaisen kansan, kulttuurin ja uskonnon identiteettiä.

Kysymyksen esittää nuorin juutalaisella pääsiäisaterialla.

Hänelle vastataan: ”Kaikkina muina iltoina syömme hapatettua ja happamatonta, tänä iltana vain happamatonta. Kaikkina muina iltoina syömme kaikenlaisia yrtejä, tänä iltana vain katkeria yrtejä. Kaikkina muina iltoina emme kasta (vihanneksia) edes kertaakaan, tänä iltana kaksi kertaa. Kaikkina muina iltoina syömme istuen suorina sekä nojaillen, tänä iltana kaikki istuvat nojaillen.”

Ja sitten käydään läpi, kuinka me olimme faraoon orjina Egyptissä ja kuinka Jumala meidät sieltä vapautti.

Näin siirretään traditio. Näin tehdään sekä ymmärrettäväksi että koettavaksi, miksi ja miten me olemme keitä olemme. Varjellaan tapa niin se varjelee meidät.

■ **Muistan vielä ajan**, jolloin kirkossa tavattiin rukoilla ”säilyt keskuudessamme hyvät tavat”. Enää sitä ei kuule. Ehkä siksi, ettei ole mitään tapoja säilytettäväksi asti. Tai siksi, että rukouksen sisällöksi on oletettu vain fiksuja käytöstapoja, joiden noudattamiseen on ollut vähän noloa pyytää avuksi itse Jumalaa.

Hyvät käytöstavat ovat hyviä ja edelleen välitettävän arvoisia nekin. Mutta olennaisimpia ovat ne hyvät tavat, joiden mukana kulkee usko ja itseymmärrys. Usein ne liittyvät aikoihin ja hetkiin ja syömisein.

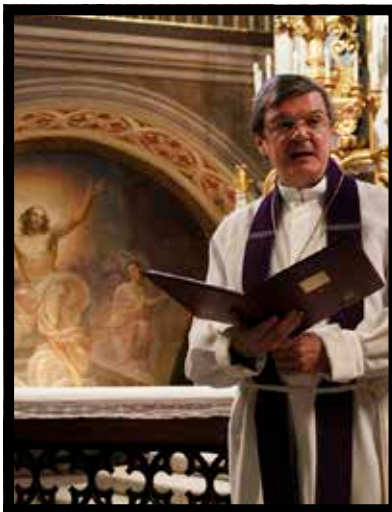
Pitkäperjantain silakkasoppa ja vaimea oleminen kertoo meidän olevan niitä, joiden Herra ristiinnaulittiin. Pääsiäisen juhlapöytä lampaineen päivineen antaa maistaa, kuinka ylösnoussut Jumalan Karitsa tuo meille elämän.

Iltarukouksen toistaminen todellistaa meidän olevan koko ajan Jumalan kädessä tai kasvojen edessä. Ruokarukous tunnustuttaa, kenestä me olemme ehdottoman riippuvaisia.

Ja niin edelleen.

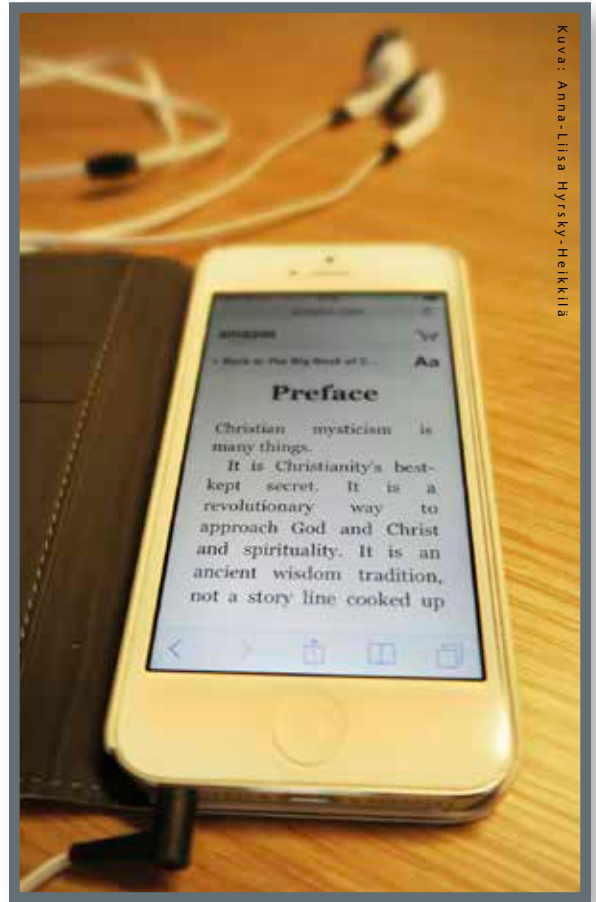
■ **Paitsi ettei meillä** juuri kukaan kysy eikä juuri kukaan selitä. Juutalaista pääsiäistraditiota kertaavalla Lasten Haggada –verkkosivulla opastetaan: ”Kertomus kerrotaan sukupolvelta toiselle ja selitetään kielellä, jota kaikki ymmärtävät.” Sillä tavoin perinne välittyy vuosituhansia.

Tästä meidän on syytä ottaa oppia meitä ollaksemme. Ja Paavalista: ”Ennen muuta annoin teille tiedoksi tämän, minkä itse olin saanut vastaanottaa: Kristus kuoli meidän syntiemme vuoksi, niin kuin oli kirjoitettu, hänet haudattiin, hänet herätettiin kuolleista kolmantena päivänä, niin kuin oli kirjoitettu.” ”Älkää eksykö! Huono seura hyvät tavat turmelee.” (1 Kor. 15: 3-4; 33).

Kaarlo Kalliala
Piispa

Sussiunakkoon: somekin vielä!

Kuva: Anna-Liisa Hyrsky-Heikkilä

➤ Sosiaalinen media, tuttavien kesken some, on nimensä mukaan sosiaalinen media. Kolmasosa suomalaisista jakaa jo siellä erilaisissa yhteyksissä ja piireissä kokemuksiaan, tunteitaan, mielipiteitään.

➤ Kirkon pitäisi olla siellä missä ihmiset ovat. Nettiauttaminen on oma taiteen lajinsa. Mutta jokainen pystyy tähän: seurata, olla mukana ja kuulostella, ennakoida ja jakaa ajatuksia, tuntemuksia ja kiehtovia asioita.

➤ Jokainen on viestijä, halusipa sitä tai ei. Voi siis olla hyvä miettiä, mitä tekee ja miten. Viestintää voi ja pitää myös suunnitella ja organisoida. Ihminen on kehittynyt, samoin teknologia, mutta ajatustenlukijoiksi meistä ei vielä ole.

➤ Tämän hetken tuorein viestintäkäsitys on, että viestintä on ilma, jota hengitämme ja verenkierto, joka pitää liikkeellä. On siis itsestään selvää, että viestimme. Ja että työyhteisö pärjää paremmin, kun muistetaan että kaikki viestii – aina. Myös vaikeneminen ja näkymättömyys ovat vahvoja signaaleja.

Somea ei ole varaa jättää pois laskuista.

”Kauan ennen sosiaalista mediaa olin maalla pienellä paikkakunnalla pappina. Jouduin etsimään roolin, jossa seurakuntalaisiin päin olin kaikkien kaveri, mutta tietysti yhtä aikaa jouduin myös pitämään huolta yksityisyydestäni ja jaksamisestani”, selittää Henrikinseurakunnan kirkkoherra **Heikki Mäntylä** Turusta.

– Täysin pois suljettu olisi ollut se ajatus, että kaupassa ja kylillä liikkeessäni olisin jättänyt vastaan tulijat huomioimatta ja sanonut, että mulla on nyt ”somepaasto” ihmisistä.

– Ei julkista virkaa hoitava voi yhtä aikaa kuitata siitä palkkaa ja sanoa, ettei kiinnosta seurustella ihmisten kanssa tai että kiinnostaa vain tiettyinä aikoina oman mielialan mukaan. Eikä myöskään voi olla aina käytettävissä. Jokaisen täytyy löytää oma tapansa piirtää rajaa yksityisen ja julkisen välille ja välillä niin, ettei se näytä tökeröltä seurakuntalaisesta. Tämä on tärkeää myös ja erityisesti somessa.

Some on minulle ja meille Henrikinseurakunnassa ammatillinen haaste. Se on tämän päivän kyläkaupan kassajono, osuuspankin tuulikaappi ja ”liuosklubi”, jossa ihmisiä tavataan.

Ihmisten on siis järkevää antaa tässä työssä olla kosketuksessa ihmisten kanssa. Ei umpimähkäisesti vaan tavoitteellisesti sopimalla siitä mitä, miten ja missä somea tehdään.

Tämä Facebookin käyttämä termi ”ystävä” ja ”kaveri” hämää, se ei automaattisesti tarkoita, että FB muuttuisi työviitekehityksessä yksityisasiaksi. Ei todellakaan.

– Ymmärrän, etten voi pakottaa ketään levittämään yksityisyyttään someen ja somessa, mutta voin velvoittaa olemaan läsnä aitona ihmisenä, seurakunnan virkaan asetettuna seurakunnan palvelijan, julkista virkaa hoitavana henkilönä.

– Kieltäytyminen Facebookista ja somen ilmiöiden seuraamisesta on työn tekemättä jättämistä tässä ajassa. Kysyn voimakkaasti niiltä, jotka eivät halua olla somessa, miksi he sitten ovat joskus halunneet julkiseen virkaan. Julkisuus kuuluu julkiseen virkaan – siinä kuin yksityisyyskin. Niiden kanssa pitää osata elää – molempien.

Heikki Mäntylä käyttää itse Facebookia, Twitteriä ja Instagramia ja seuraa, mitä uutta on liikkeellä. Kaikki sovellukset eivät hänen mukaansa ole seurakuntatyön kannalta yhtä hyviä. Ja hän muistuttaa, että sähköpostikin toimii edelleen.

Avoimuutta ja näkyvyyttä suunnitteluun

Henrikinseurakunnassa lähtöajatus on siis viranhoidon julkisuus. Esille halutaan myös toiminta, toimintaa pyörittävät työntekijät ja osallistujat. Kaikkien työkokousten asialistat julkaistaan vain FB:ssä omana ryhmänä. Työntekijöiden lisäksi omia ryhmiä on myös nuorilla ja perhetyössä mukana olevilla. Heillä on kerran kuussa puolen päivän työkokous nimeltä Somepäivä.

– Mietimme, missä tarvitsisimme harjoitusta, ja jakaannumme ryhmiin mielenkiinnon mukaan. Ryhmissä se joka tietää jotakin neuvoa muille: www-sivun päivittämistä, kännykkäkameran käyttämistä, kuvien parantelua kännykän avulla, kuvien verkkoon laittamista, kirkon Power Pointin käyttöä ja PP-esitysten tekemistä jne. kertoo Heikki Mäntylä.

Otso Järvi

Yhteydenoton helppous

– Mieleenpainuvien aikuisriippikoulu alkoi, kun iranilainen maahanmuuttaja kysyi seurakunnan FB-sivuilla, miten hän pääsisi Henrikinseurakunnan jäseneksi. Muistan sen vielä, illalla kun eksyin seurakunnan sivulle, näin hänen viestinsä siellä ja vastasin. Samana iltana sovimme ensimmäisen tapaamisen.

– Kaikki mitä sinne kirjoitan, on minun puoleltani sellaista, että voisin kertoa saman julkisestikin. Käytännössä olen varmasti monen mielestä somessa aika henkilökohtainen, mutta ihmisten rajat on eri kohdissa. Minun on siinä missä se on, toisilla on muualla. Se minun pitää myös esimiehenä hyväksyä! Ja sen hyväksyn.”

Matala kynnyksen molempiin suuntiin

Otso Järvi teki opinnäytetyötään varten laajan kyselyn papeilta. Hän selvittää siinä työajanhallinnan suhdetta mobiiliteknologiaan. Kyselystä käy ilmi, että Turun arkkihiippakunnan papeista lähes 20 prosentilla on erikseen työkäyttöön tarkoitettu FB-tili. Sen lisäksi 80 prosentilla on oma FB-tili. Hiippakuntavertailussa vain Helsinki on edellä tässä.

– Omasta kyselystäni kävi ilmi, että todella moni papeista pitää Facebookista juuri siksi, että se antaa matalan kynnyksen molempiin suuntiin: pappi pystyy helposti olemaan osa vaikkapa kasteperheen elämää jatkossakin, kun vaikka tykkää jostain kuvasta tai tilapäivityksestä silloin tällöin. Samalla tapaa seurakuntalaiselle on yleensä paljon helpompaa kysyä Facebookin kaverilistalta löytyvältä papilta jotain mieltä askarruttavaa. Itsestäänkin oli kivampi sopia asioita alustavasti meidän lapsen kasteesta Facebookissa papin kanssa, kertoo Otso Järvi.

Useamman kyselyyn vastanneiden pappien mielestä mobiiliteknologiasta (sisältää somen) on enemmän hyötyä kuin haittaa: käyttö lisää tehokkuutta, joustavuutta ja helpottaa työajanhallintaa. Mutta samalla se tuo kiirettä, jollei sometyöskentelyä huomioida työaikasuunnittelussa. Samaan aikaan mobiiliteknologian ehkä yleisin pappien raportoima ongelma on juuri tuo ”aina tavoitettavissa”-puoli.

Jos kerran mobiiliteknologiassa on selkeästi enemmän hyvää kuin huonoa, kysymys kuuluu, miten työntekijät saataisiin motivoitua käyttämään sitä. Johtaminen ja työn suunnittelu on avainasemassa, toteaa Otso Järvi.

Asenne ratkaisee?

Viestintäkouluttaja, tutkija **Karoliina Malmelin** on seurakuntien viestintäkirjassa tuonut monia eri käytännön vinkkejä työyhteisön viestinnän tukemiseksi. Esimerkistä käy tämä: verkkotyöstä innostunut pappi saa kirkkoheraltaluvan käyttää päivän viikossa verkkotyöhön. Hän kokoaa ihmisten kysymyksistä vastauksen ja julkaisee sen sitten kaikkien hyödyksi. – Tuo verkkosivu tavoittaa kymmeniä tuhansia käyttäjiä!

Työyhteisön viestintä on aivan jokaisen työntekijän vastuulla, se ei ole pelkästään johtajan asia. Olenko itse aktiivinen ja kannustava, tuonko oman työalani asioita näkyväksi? Jokainen on oman työnsä paras asiantuntija.

Sosiaalisen mediankin pelisääntöihin pätevät hyvät käytöstavat, kuten ylipäättään ihmisten keskinäisessä viestinnässä. Vaikka puhuisimme enkelien kielillä ja vaikka mitä tekniikkaa opettelisimme, mutta jos emme osaa olla ihmisiksi, käyttäytyä, ottaa toista arvostavasti ja kuunnella, ei meillä mitään olisi. ■

Tiinakaisa Honkasalo
vs. seurakuntapastori
Turun tuomiokirkkoseurakunta

Jutun kuvat ovat kaappauksia FB-sivuilta, julkisia kun ovat.

Lähteet:

- Haastateltavana salolainen teologian opiskelija Otso Järvi, joka tekee gradua aiheesta pappien työajanhallinnan suhde mobiiliteknologiaan.
- Keskustelu Turun Henrikiseurakunnan kirkkoherra Heikki Mäntylän kanssa.
- Karoliina Malmelin; Seurakuntien viestintäkirja 2013
- Procom: Yhteisöviestinnän suuntaviivat 2011 procom.fi
- Mielenkiintoista facebooktyötä – katso vaikkapa: Åbosvenskaförsamlingin kotisivut
- Muista kirkon oma Sakasti.fi ja sieltä esimerkiksi <http://some.kirkonsuuntaviivat.fi/>
- Tulevaisuudenselontekomietintö Kirkko 2020

Tiinakaisa Honkasalo

Otteita Kirkko 2020 -tulevaisuusselonteosta

- Verkko on haastanut kirkon uudistuneella ajattelutavalla.
- Verkossa ihmiset ovat tottuneet välittömään, nopeaan ja epähierarkkiseen vuorovaikutukseen.
- Käyttäjät osallistuvat kasvavassa määrin tiedon tuotantoon ja käsittelyyn.
- Tietoverkkoa käytetään niin tiedon hakemiseen, tuottamiseen ja jakeluun kuin sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen.
- Verkko mahdollistaa yhteisöllisen toiminnan ja synnyttää yhteisöllisyyden tunnetta niin positiivisissa kuin negatiivisissa asiayhteyksissä.
- Aikaan ja paikkaan sitoutumattomien yhteisöjen räjähdysmäinen kasvu on kirkollekin suuri muutosvoima.
- Samalla verkon tuomia uusia toimintamalleja ja uudistunutta ajattelutapaa on kyettävä arvioimaan kriittisesti.
- Sosiaalinen media on virtuaalinen tori, jossa voi keskustella luontevasti uskonnollisista ja elämäntarkoituksellisista aiheista.
- Tulevaisuudessa tiedon saaminen eri uskonnosta tulee entistä helpommaksi ja uskontoa voidaan harjoittaa myös maailmanlaajoisissa virtuaaliverkostoissa omalla kotisohvalla.
- Tulevaisuuden kirkko on etsinyt ja löytänyt uusia kanavia ihmisten kohtaamiseen erilaisten verkostojen kautta.
- Seurakunnille läsnäolo ja palvelu verkossa on jokapäiväinen tapa toimia. Se mahdollistaa tehokkaan näkymisen ja vuorovaikutuksen ihmisten arjessa.
- Seurakuntien työntekijät ja seurakuntalaiset ottavat aktiivisen roolin kristittyinä verkossa keskustelufoorumeilla ja vuorovaikutteisissa palveluissa.

Raamattuhaaste

Facebookissa kiersi meemi, jossa haastettiin jakamaan Raamatun tekstiä kavereiden luettavaksi.

Koska arvelen, että “Facebookissa kiersi meemi” on lause, joka pudottaa kärryiltä jokusen Tuoreen oliivipuun lehden lukijan, lienee syytä selittää, että meemillä tarkoitetaan kulttuurista ja viestinnällistä kopioitujaa eli replikaattoria.

Suomeksi se tarkoittaa sitä, että joku aloittaa jonkun jutun ja toiset sitten matkivat. Tässä tapauksessa joku keksi laittaa muutamana päivänä jonkin raamatunlauseen Facebook-seinälleen ja haastaa joka päivä jonkun kaverinsa tekemään samoin.

Minäkin osallistuin tuohon raamattuhaasteeseen ja haastoin itse puolestani mukaan kavereitani, pääasiassa sellaisia, joista ajattelin, etteivät he ihan joka päivä Raamattua lue saati sitten suosittele omille kavereilleen.

Kavereitteni reaktiot olivat kiehtovia. Väki innostui kaivamaan Ison Kirjan hyllyistään ja lukemaan sitä sillä silmällä.

Niin, millä silmällä?

He jakoivat katkelmia, jotka olivat älyllisesti kiehtovia, tunteellisesti vetoavia, täysin käsittämättömiä, lohduttavia, rohkaisevia. Moni pohti, onko vuosituhansia vanhalla tekstillä enää mitään merkitystä tämän päivän ihmisen elämässä.

Joku jäi pohtimaan sitä, että kun monissa uskonnoissa on ihan samoja idiksiä, niin mikä niitä sitten erottaa toisistaan.

■ Yksi Facebook-meemi omassa kaveripiirissäni ei tietenkään ole tilastollisesti mitenkään kattava otanta. Silti sen perusteella jäin pohtimaan muutamaa asiaa.

Asia yksi. Moni harjaantumaton raamatunlukija oli selvästi kiinnostunut perehtymään Raamattuun vähän paremmin. Kun kerran lukupiirit ovat nyt kovasti muotia ja seurakunnissa on aika lailla tietotaitoa raamattupiirien pyörittämisestä, niin kannattaisiko kirkon tuotteistaa semmoinen lukupiiri, jossa luettaisiin Raamattua? Vaikka yhteistyössä kirjaston kanssa? Luettaisiin Raamattua kirjana kirjojen joukossa ja pohdittaisiin, mitä merkitystä vuosituhansia vanhalla tekstillä on ja ei ole.

Raamattu on aivan liian tärkeä teos jätettäväksi vain fundamentalistien fetissiksi.

■ Asia kaksi. Tällainen raamattuhaaste voisi hyvällä tavalla haastaa myös kirkon: miten sen peruskirja tänään elää? Miten se näkyy seurakunnan hallinnossa ja työyhteisössä? Miten se elää seurakuntalaisten arjessa, mitä annettavaa Raamatulla on tapakristitylle, joka ei kaipaa seurakunnallisiin sisäpiireihin kuulumista, mutta jolla on jonkinlainen kristityn identiteetti?

Asia kolme. Facebookin raamattuhaaste antoi viitteitä myös siitä, että uskon asiat ovat uusi seksi: intiimi juttu, joka pidetään mieluummin piilossa – mutta josta on kiehtova avautua, kunhan porukka on tarpeeksi tuttu ja turvallinen.

Juuri tällaiseen uskonnon yksityiseen ja intiimiin luonteeseen vetoavat usein he, jotka eläisivät mieluummin maailmassa, jossa ei ole uskontoja lainkaan. He sanovat, etteivät halua virsiä koulujen juhliin, koska uskonto on yksityisasia, jonka julkinen levittelyminen on toisten kannalta kiusallista.

Usko on intiimi asia. Se ei silti tarkoita sitä, että kaikki uskontoon liittyvä pitäisi sulkea pois julkisesta tilasta. Sisäisyys ja henkilökohtaisuus kun ei ole uskon koko kuva.

Jaakko Heinimäki

Kuva: Jani Laukkanen

Vuodenvaihteessa 2013–2014
Tiina Kristoffersson teki uuden-
vuodenlupauksen: hän ei
tulevana vuonna eroaisi kirkosta.

Tapakristitty

 Salossa varttunut, Upsalassa ekonomiksi opiskellut ja sitten pääkaupunkiseudulle asettunut Tiina Kristoffersson sanoo, että syy moiseen lupaukseen on hänelle edelleenkin vähän hämärän peitossa.

– Tuntui siltä, että mitä vain huonoa yhteiskunnassa tapahtui, jengi reagoi siihen eroamalla kirkosta ilman, että he edes miettivät, mistä he oikein eroavat.

– Olin ollut 41 vuotta kirkon jäsen miettimättä itsekään, että minkä jäsen olen. Kirkko oli ollut minulle täysin tarpeeton. Uskoni oli henkilökohtaista, kirkolla ei ollut siinä mitään osaa, näin sen ainoastaan pölyttyneenä instituutiona.

Joogatrikoot ja mystiikan äänikirja

Uudenvuodenlupaus sai aikaan sen, että Tiina Kristoffersson halusi itsekään ottaa selvää, mikä kirkko oikein on ja mihin hän sitä mahdollisesti tarvitsee.

– Monet kaverini harrastavat joogaa. He postaavat Facebookiin kuvia, joissa he ovat jossakin New Yorkissa trikoot päällä tosi henkisinä. Mietin, että mitä muilla uskonnoilla on tarjottavana sellaista, mitä kristinuskolla ei ole. Mietin, että miksi ihmeessä suomalaiset matkustavat toiselle puolelle maailmaa jotakin guria tapaamaan.

Tiina Kristoffersson on yksi harvoista suomalaisista kirjallisuusagenteista. Hän myy suomalaisten kirjailijoiden käännösoikeuksia ulkomaisille kustantajille. Hän liikkuu kirjojen maailmassa kuin kotonaan: jos häntä kiinnostaa jokin asia, hän löytää helposti sitä käsittelevää kirjallisuutta.

Kun hän halusi selvittää itselleen, mitä tekemistä kristinuskolla on mystiikan kanssa, hän tilasi **Carl McColmanin** teoksen *The Big Book of Christian Mysticism* ("Kristillisen mystiikan iso kirja") äänikirjana, latasi sen puhelimeensa ja alkoi kuunnella sitä lenkillä kirjallisuutta.

– Sitä kuunnellessani tajusin, että kristillisessä traditiossa elää voimallinen ja rikas mystiikan perinne.

Liturgian tasalaatuisuus

Kristillisen mystiikan isossa kirjassa sanottiin, että jotta voisi kulkea mystikon tietä, olisi syytä käydä kirkossa ja ottaa osaa seurakuntansa toimintaan.

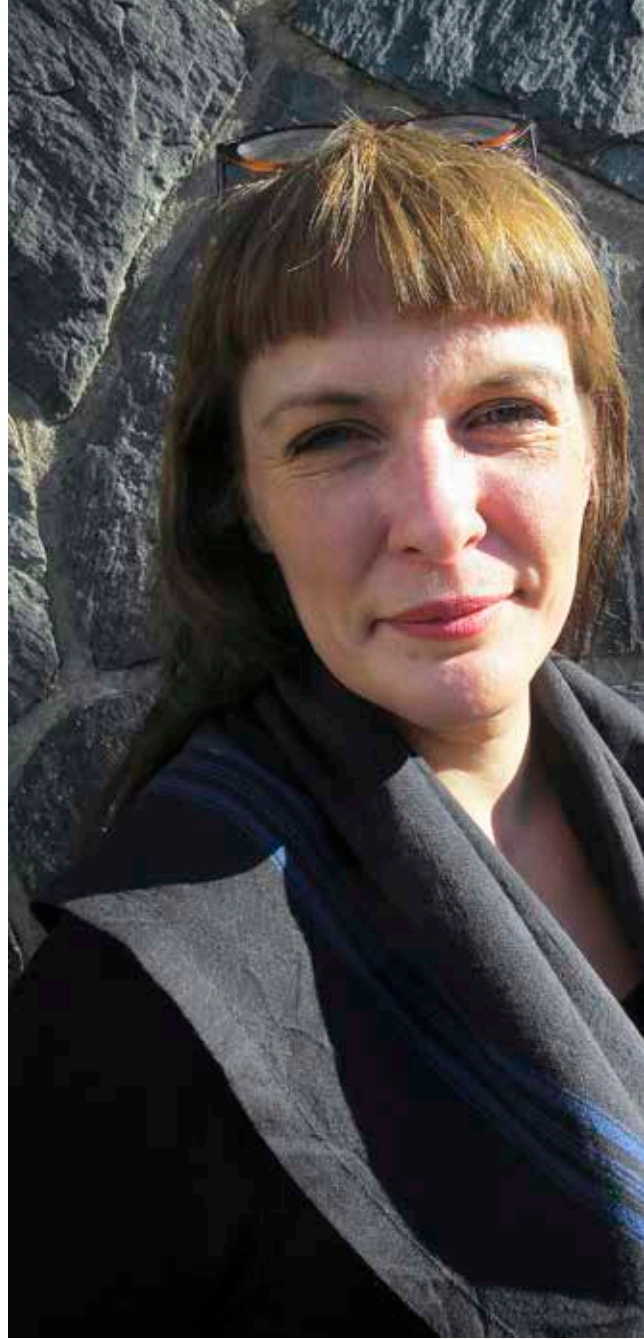
– Se tuntui tosi tyhmältä neuvolta, en ollut erityisen kiinnostunut käymään kirkossa. Mutta ajattelin, että jos kerran olin tykännyt kaikesta muusta, mitä tuossa kirjassa sanottiin, niin miksi en sitten uskoisi tätäkin ajatusta.

Niin Tiina alkoi käydä kirkossa. Pyhä pyhän jälkeen hän suuntasi kotikirkkoonsa Espoonlahdessa. Hän alkoi käydä messussa joka sunnuntai. Jos hän oli viikonloppuisin jossakin muualla, hän meni siellä kirkkoon.

Myyntin ja markkinoinnin ammattilaisen yllätti se, kuinka suuresti eri seurakunnat eroavat toisistaan. Tasalaatuisuus ei näköjään kuulu Suomen kirkon seurakuntamalliin vaan jokainen seurakunta on kovasti kirkkoherransa näköinen.

Mutta yksi asia oli samanlainen kirkosta riippumatta, ja sitä Tiina oppi rakastamaan: liturgia.

– On vaikea pukea sanoiksi sitä, mitä minä liturgiassa koen. Se puhuttelee niin syvältä. Siinä on jotakin transformatiivista, että seurakunta ylistää Jumalaa ja että se ylistys huipentuu ehtoolliseen, se muuttaa meitä ihmisiä. Olen kirkolle ikuisesti kiitollinen siitä, että se opetti minulle liturgian.

Körttihuivi

Kesällä 2014 Tiina Kristofferssonin vanhemmat päättivät lähteä herättäjäjuhlille Lapualle.

– Se oli vähän yllättävää, sillä olen pitänyt isääni lähinnä ateistina. Äitini on Pohjanmaalta ja uskovainen, mutta ei mikään körttiläinen hänkään.

Ja kun Tiinalla kerran oli kirkkoon ja kristinuskoon liittyvä ihmiskoe menossa, hän päätti lähteä vanhempiensa mukana herättäjäjuhlille. Siellä äiti osti Tiinalle perinteisen körttihuivin.

*Minulla tulee
menemään
loppuelämä
tässä."*

Tiina rupesi käyttämään körttihuivia kirkossa käydessään. Silloin alkoi tapahtua. Hän oli käynyt kirkossa puoli vuotta joka sunnuntai, eikä kukaan ollut kiinnittänyt häneen mitään huomiota. Kirkkokahvitkin hän oli saanut hörppiä yksin. Mutta kun hän laittoi körttihuivin kaulaansa, hänelle tultiin juttelemaan. Seurakunnasta löytyi körttiläisiä, ja joku mummo rohkaistui hänkin käyttämään huivia kirkkoon tullessaan.

– Ja yhtenä sunnuntaina pastori kysyi minulta, olenko kenties partiolainen.

– Erään kerran kirkkoherra saarnasi, että Suomessa olisi vähemmän yksinäisyyttä, jos yksinäiset ihmiset tulisivat kirkkoon. Silloin mieleni teki nousta ja sanoa, että minäkin tulין eikä kukaan teistä lähestynyt minua.

– Kirkossa pohditaan, että miten saada ihmiset kiinnostumaan ja osallistumaan, mutta minun kokemukseni on, että sitten kun joku tulee, ketään ei kiinnosta. Kirkko ei tunnu löytävän etsijöitä edes silloin, kun sellainen kävelee itse ovesta sisään.

Rukousnauha

Tiina Kristoffersson kaivaa käsilaukustaan rukousnauhan. Sen kärjessä on Kristusta kuvaava kalasymboli. Sinisillä helmillä on erotettu kolme seitsemän puuhelmen jaksoa. Tiina tilasi rukousnauhansa nettikaupasta, hän löysi sen etsiessään tietoa protestanttisesta rukousnauhasta.

Hän on kehittänyt oman tapansa meditoida rukousnauhan avulla. Hän käyttää siihen joka aamu puoli tuntia. Aloittaessaan hän säätää puhelimensa hälyttämään puolen tunnin päähän. Meditaation päättäväksi soittoääneksi hän on valinnut tiibetiläistä kellojensoittoa.

– Olin kyllä vähän epävarma, että onko se sopivaa, kun ne kellot kuitenkin ovat buddhalaisesta perinteestä, mutta useampikin pappi on minulle sanonut, että se on ihan okei.

Tiina aloittaa päivittäisen meditaationsa pyytämällä syntejään anteeksi.

– Se on semmoinen pöydän puhdistus. Toisinaan se tuntuu rasittavalta, ajattelen, että enkö minä juuri eilen näitä samoja asioita pyytänyt anteeksi, mutta silti ajattelen, että se on tehtävä joka aamu.

Jokaisen seitsemän puuhelmen kohdalla Tiina rukoilee Jeesuksen rukouksena tunnetun pyynnön: "Herra Jeesus Kristus, Jumalan Poika, armahda minua syntistä."

Ensimmäisen isomman helmen kohdalla hän lukee Isä meidän -rukouksen, seuraavan kohdalla on esirukouksen vuoro: hän rukoilee jonkun ihmisen puolesta.

– Esirukous valkeni minulle erään junamatkan aikana. Kysyin Herralta, mitä minun pitäisi tehdä ja hän vastasi, että rukoile toisten puolesta. Se tuntui tyhmältä: mikä minä olen rukoilemaan toisten puolesta, kun en ole tarpeeksi hyvä uskovainen. Enkä sitä paitsi pidä ihmisistä tarpeeksi.

– Mutta ajattelin, että kun kerran kysyin ja sain vastauksen, niin toimin sitten sen mukaan.

Takaisin päin rukousnauhaansa tullessaan Tiina Kristoffersson laulaa lempilaulunsa ehtoollisliturgiasta: ensin Pyhä-hymnin ja sitten Jumalan Karitsan. Loppuajan hän mietiskelee lausetta ”Herra, kirkasta kasvosi.”

Keväällä 2015 Tiina Kristoffersson valittiin Musiikki-teatteri Kapsäkin toiminnanjohtajaksi. Hän tosin jatkaa edelleen myös työtään kirjallisuuden parissa. Työmatka Espoosta Helsingin keskustaan muutti hänen aamuruutiinejaan, enää hän ei ehdi meditoida aamulla puolta tuntia kotonaan. Nykyään hän ottaa rukousnauhan esiin bussissa ja käyttää työmatkansa aamurukoukseen. Meditaatioon liittyvät laulut hän laulaa hiljaa mielessään.

Ei pidä antaa periksi.”

Tässä menee loppuelämä

Ihmiskoe on päättynyt, vuosi on vaihtunut ja uuden vuodenlupaus on pidetty. Tiina Kristoffersson ei tosin aio erota kirkosta tänäkään vuonna.

– Etsintäni jatkuu. Kristinuskko on niin vanha ja niin rikas, että sen ymmärtämiseen ei ihmiselämä riitä. Minulla tulee menemään loppuelämä tässä.

– En koe olevani hyvä uskovainen, mutta tunnen olleeni johdatuksessa. Ja se on kiva, että Herra on niin kärsivällinen.

Muille etsijöille Tiina Kristoffersson antaa neuvon, ettei pidä antaa periksi.

– En minäkään ole vielä varsinaista seurakuntaani löytänyt, mutta tiedän, että jossakin on kaltaisiani ihmisiä.

Kirkossakävijänä hän on jäänyt kaipaamaan selkeää opetusta kristinuskon sisällöstä.

– Liturgia on kaunis ja puhutteleva, mutta kun haluaisi tietää lisää opista ja teologiasta, ei seurakunta ole pystynyt sitä tarvetta tyydyttämään. Olen hakenut sen oppini kirjoista, ja siinä on sellainen vaara, että ne kirjat voivat olla mitä vaan. Mistä tietää, mitä kirjoja kannattaisi lukea?

Kristillisen mystiikan ison kirjan lisäksi Tiina Kristofferssoniin on tehnyt suuren vaikutuksen äskettäin edesmenneen **Marcus J. Borgin** teokset.

– Koen olleeni johdatuksessa siinäkin, että olen löytänyt niin hyviä kirjoja.

Hyvistä kirjoista ja kauniista liturgiasta huolimatta viime joulun alla Tiina Kristoffersson tunsu menettäneensä uskonsa jotakuinkin kokonaan.

– Istuin kirkossa ja sanoin mielessäni Herralle, että olen tosi pahoillani. Kohta on sinun syntymäpäiväsi, ja minä uskon sinuun ehkä vähemmän kuin koskaan. Silloin Herra vastasi: ”Tiina, ei se mitään. Minun otteeni ei kirpoa sinusta silloinkaan.” ■

Jaakko Heinimäki

Kuvat: Alina Suvila

SuomiAreenan ja kirkon yhteistyössä koettua

Kirkko on siellä missä ihmisetkin ovat

SuomiAreenan avajaisissa viime kesänä Porissa toteutui tapahtuman ideoijan ja nykyisen tuottajan **Esa Niemisen** mukaan se, mitä hän kaavaili kymmenen vuotta sitten yhdeksi tavoitteeksi.

”Arkkipiispa **Kari Mäkisen** avajaispuheenvuoro toi yhteiskunnalliseen keskusteluun uuden, merkittävän avauksen. Seksuaalivähemmistöille osoitettu anteeksipyyntö pysyi puheenaiheena viikkokausia.”

Nieminen arvioi puheella olleen mahdollisesti merkitystä myös tasa-arvoisen avioliittolain läpimenoon eduskunnassa viime syksynä.

”Arkkipiispan puhe hiljensi Porin kävelykadun. Havaitsin, että nyt puhutaan sellaisella kielellä, joka koskettaa. Vastaavanlaiseen avaukseen olisi puolueillakin ollut useina vuosina mahdollisuus, mutta he eivät ole sitä käyttäneet.”

Kirkko on keskeinen yhteistyökumppani

MTV:n ja Porin kaupungin järjestämä Suomi-Areena on kahdeksan päivän mittainen yhteiskunnallinen keskustelutapahtuma. Viime kesänä se keräsi yleisöennätyksensä, vajaat 30 000 kävijää.

*Kirkko voisi suunnata
enemmänkin läsnä-
oloon sinne, missä
käydään yhteiskunnallista
keskustelua."*

Tänä kesänä kirkon ohjelmaa on luvassa SuomiAreenalla Porissa tiistaista torstaihin 14.–16.7. Tiistain suuressa uskontokeskustelussa klo 12.15–13.30 puhutaan uskontojen paikasta julkisuudessa, virsi- ja viini-iltaa vietetään klo 21–22.30. Keskiviikkona piispa tarjoaa torikahvit kansalaistorilla klo 10–11. Saksofonisti **Timo Lassyn** ja **Higher Ground -kuoron** gospel-konsertti alkaa Keski-Porin kirkossa keskiviikko-ilta 15.7. klo 21. Torstaina veisataan varttitunti torilavalla klo 10–10.15.

SuomiAreenan tapahtumat ovat kaikille avoimia, siksi Porttikielto Poriin-dokumentin arvio SuomiAreenasta eliitin kesäfestarina ihmetyttää Niemistä.

"Monelle organisaatiolle ja järjestölle SuomiAreena on paikka, missä voi tehdä vaikuttamistyötä. Hyvä, jos tämä tapahtuma mahdollistaa verkottumisen."

SuomiAreena syntyi vuonna 2005 elävöittämään uutisköyhää keskikesän aikaa. Yhtenä tavoitteena Niemisellä oli myös innostaa ihmisiä yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Alkuvuosina kirkon eri toimijat vastasivat osuudesta omilla teemoillaan. Vuonna 2011 Esa Nieminen tilasi audienssin arkipiispalta. Hänen mielestään kirkko oli muutakin kuin mitä julkinen kuva antoi ymmärtää.

"En pitänyt tavasta, jolla kirkkoa lyötiin yhteiskunnallisessa keskustelussa ja miten kirkko ikään kuin vaan käänsi toisenkin poskensa. Kirkolla on kuitenkin monia tehtäviä, jotka ovat tavallista ihmistä lähellä."

Seuraavana vuonna kirkko oli Niemisen mukaan jo vahvasti mukana. Kirkon järjestämien osuuksien osallistujamäärät ovat nousseet vuosi vuodelta.

"Vuodesta 2012 alkaen kirkko on ollut meidän keskeinen yhteistyökumppanimme. Kirkon käsittelemät aihepiirit pyrkivät olemaan ihmisen arjessa läsnä."

Eduskunta, STTK ja kirkko ovat alusta alkaen olleet joka vuosi mukana SuomiAreenassa.

"Ehkä se kuvastaa myös sitä, ketkä haluavat olla mukana yhteiskunnallisessa keskustelussa", Nieminen sanoo.

Kirkko on mukana omilla arvoillaan

Arkipiispa perusti Niemisen käynnin jälkeen työryhmän suunnittelemaan kirkon mukanaoloa SuomiAreenassa. Siihen kutsuttiin edustus kirkkohallituksesta, Porin seurakuntayhtymästä ja arkipiispan kansliasta arkipiispan teologinen erityisavustaja **Risto Leppänen**.

"Työryhmässä pidetään tärkeänä kirkon läsnäoloa. Kirkko ei dominoi keskusteluja, mutta on mukana yhteiskunnallisessa keskustelussa", Leppänen kertoo.

Porttikielto Poriin -dokumentin esittämä väite SuomiAreenasta eliitin kesäfestarina on hänen mielestään hyvä tiedostaa ja tunnistaa. Leppänen on pannut merkille, että SuomiAreena on myös silmäätekevien tapahtuma.

"Se ei ole kuitenkaan koko kuva SuomiAreenasta, joka on vahvasti koko kansan tapahtuma. Ja onhan "eliitilläkin" jumalakeskustelun kaipuu, kyllä kirkon on oltava sielläkin mukana."

Leppäsen mukaan SuomiAreena on myös verkosto- tapahtuma, missä kirkon työntekijöillä on mahdollisuus verkostoitua ja löytää yhteistyökumppaneita. Papit ja diakonit ovatkin pyrkineet olemaan siellä virkapuvut päällään.

Työryhmä on kokenut, että kirkon identiteetti on SuomiAreenassa vahvempi, kun erilaiset kirkon toimijat eivät ole erillään, vaan ollaan mukana kokonaiskirkkona.

”Kirkko asettuu läsnäolollaan osaksi julkista keskustelua. Tapa, jolla kirkko on siellä mukana, sopisi laajemminkin käyttöön. Kirkko voisi suunnata vielä enemmänkin läsnäoloaan sinne, missä käydään yhteiskunnallista keskustelua. Kirja- ja matkamessuille onkin jo menty mukaan.”

SuomiAreena on vahvistanut Leppäsen käsitystä siitä, että kirkolla on annettavaa yhteiskunnallisessa keskustelussa ja että sen on hyvä olla mukana reippaasti omilla arvoillaan.

Avoimella areenalla paljon hyvää

Arkkipiispa Mäkisen kutsumassa työryhmässä Porin seurakuntayhtymää edustavat yhteisen seurakuntatyön päällikkö **Jari Suvila** ja diakonias sihteeri **Ulla Kallio**.

”Työryhmässä valmistellaan jo vuoden 2017 SuomiAreenaa, jolloin kirkko on toisena pääyhteistyökumppanina”, Kallio kertoo.

Kirkko SuomiAreenalla koostuu ohjelmarungosta, joka sisältää 1–2 paneelikeskustelua, kirkkokonsertin, virsi- ja viini-illan ja Kansalaistorin toimintaa.

”Kesällä 2013 otimme käyttöön kirkkoveneen. Se on näkyvä ja liikkuva kohtaauspaikka, jossa voi tavata seura-

kunnan työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja vapaaehtoistyöntekijöitä. Innostus on ollut valtava ja olemme saaneet siitä paljon hyvää palautetta”, Suvila kertoo.

Viime kesän kirkkokonsertissa lauluyhtye Rajaton täytti Keski-Porin kirkon ääriään myöten. ”Olemme voineet iloita avoimella areenalla hyvästä vastaanotosta!”

Kansalaistorilla arkkipiispan torikahvit keräsi 250 ihmistä tunnin aikana. ”Tavalliset porilaiset halusivat tulla tapaamaan arkkipiispaa. Monet pääsivät hänen puheilleen ja vuorovaikutusta syntyi.”

Kirkon mukanaolo on koettu merkityksellisenä. ”Ihmiset ovat iloinneet siitä, että kirkko on siellä missä ihmiset ovat,” Kallio jatkaa.

Porissa on todettu, että SuomiAreenan myötä yhteistyö on parantunut niin paikallisten toimijoiden kuin kirkon toimijoiden kanssa.

Ilon aihe on myös se, että SuomiAreena voi luoda uusia kasvualustoja. Saattohoitoa käsitellestä viime kesän seminaarista on lähtenyt liikkeelle saattohoidon vapaaehtoistyön kehittäminen.

”SuomiAreena on meille tosi tärkeä. On ilo tehdä tällaista työtä, mistä ihmiset ovat innoissaan”, Suvila ja Kallio kertovat. ■

Johanna Sointula

Uskontojen välisestä ystäväyydestä

■ Suomessa on jo muutaman vuoden ajan toiminut kristittyjen, juutalaisten ja muslimien yhteinen USKOT-foorumi, jonka tarkoituksena on edistää uskontojen välistä vuoropuhelua, keskinäistä kunnioitusta ja yhteistyötä. Turun arkkihiippakunnan piispa **Kaarlo Kalliala** toimii USKOT-foorumin varapuheenjohtajana. Hän kuuluu myös euroopanlaajuiseen uskontojohtajien neuvostoon European Council of Religious Leadersiin (ECRL).

Piispa Kalliala katsoo, että lähitulevaisuudessa meillä on entistä kovempi tarve ymmärtää ja suvaita erilaisia uskonnollisia vakaumuksia – ja jopa pyrkiä niiden kesken jonkinlaiseen sovitettuun erilaisuuteen.

– Rauhallisen keskustelun ja asiallisen kohtaamisen tarve nousee monista eri asioista. Kun elämme epävarmoja ja levottomia aikoja, ovat mitkä tahansa ryhmäidentiteetit alttiita kärjistymään, olivatpa ne sitten kansallisia, kielellisiä tai uskonnollisia, Kalliala sanoo.

Pastori **Marjaana Toiviainen** Kallion seurakunnasta Helsingistä, isä **Heikki Huttunen** Suomen ekumeenisesta neuvostosta, arkkihiippakunnan piispa Kaarlo Kalliala ja Suomen juutalaisten seurakuntien keskusneuvoston puheenjohtaja **Yaron Nadbornik** julkistamassa uskontojen puheenvuorossa yhteiskuntarauhan puolesta.

Tänä keväänä USKOT-foorumi järjesti Helsingissä ystävyyskävelyn moskeijalta kirkolle ja sieltä synagogalle. Merkiksi ystävyystään juutalaiset, kristityt ja muslimit kävelivät rinta rinnan pyhäkoltä toiselle.

Kävelyn päätteeksi USKOT-foorumi julkisti puheen vuoron yhteiskuntarauhan, avoimen ja oikeudenmukaisen maahanmuuttopolitiikan ja uskontojen rinnakkainelolon puolesta. "Omassa maassamme on tähän asti välttytty pahimmilta viharikoksilta. Paras turva niitä vastaan on uskontojen, vakaumusten ja kulttuuritaustojen turvallinen rinnakkainelo, vuoropuhelu ja yhteistyö. Eri identiteetit ja niiden vuorovaikutus ovat tervetullut osa suomalaista yhteiskuntaa", foorumin puheenvuorossa todetaan. ■

Vuosisä

suomen vanhjan vraston historiassa

1259

Paavin kirjessä maininta
Turun piispasta, *Episcopus Aboensis*.

1276

Turun tuomiokapituli perustetaan. Samoin
Turun katedraaliskoulu, jonka opetuksesta
vastaa Turun tuomiokapitulin alainen
scolasticus eli koulumestari.

1290

Varhaisin Suomea varten laadittu käsikir-
joitus: Suomen ensimmäiselle piispalle
Henrikille omistettu latinankielinen
liturgia.

1300

Piispanistuin siirretään Nousiaisista
Turkuun. Turun tuomiokirkko vihittään
käyttöön 1300-luvun alussa. Turun hiippa-
kunta käsittää koko Suomen alueen.

1998

Arkkihiippakuntaan perustetaan
arkkihiippaan viran lisäksi arkki-
hiippakunnan piispan virka.

1997

Tuomiokapitulit palaavat valtion virastois-
ta kirkon omiksi laitoksiksi.

1917

Suomi itsenäistyy.

1807

Turun arkkihiippakunnan itäinen osa,

Turun piispa **Konrad Bitz** painattaa Lyypeissä ensimmäisen Suomea varten painetun kirjan, Turun messukirjan (*Missale Aboense*).

1488

Luther esittää 95 teesiä Wittenbergissä. Luterilainen reformaatio alkaa.

1517

Västeråsin valtiopäivät. Luterilainen reformaatio käynnistyy Ruotsin valtakunnassa.

1527

Turun tuomiokapituli antaa Wittenbergiin opiskelemaan lähtevälle **Mikael Agricolle** voitinynteyttä, jotka myymällä hän voisi rahoittaa opintonsa.

1536

Wittenbergissä opiskellut pappis-
sukupolvi, Agricola ja **Paavali Juusten**
etunenässä, alkaa maltillisesti toteuttaa
reformaation ideoita Suomessa.

1540

Kuningas **Kustaa Vaasa** jakaa Suomen
kirkon kahteen hiippakuntaan. Maan
itäosista perustetaan Viipurin hiippakunta.
Kuningas nimittää Mikael Agricolan Turun
piispaksi. Kirkon omaisuus siirretään
kruunulle, ja valtio ottaa tuomiokapitulin
kustannukset hoidettavakseen.

1554

Suomen ensimmäinen yliopisto,
Turun akatemia, perustetaan piispa
Isaacus Rothoviuksen tuella.
Akatemian esimiehenä toimi Turun
piispa aina vuoteen 1822 asti. Turun
piispa oli vuosisatojen ajan Suomen
korkeimmin palkattu henkilö.

1640

Uudenmaan ja Hämeenlinnan läänit,
liitetään Porvoon hiippakuntaan.

1691

Turun arkkihiippakunnan pohjoisin osa,
Oulun ja Kuopion läänin kuuluva alue,
erotetaan Kuopion hiippakunnaksi.

1851

Turun palo. Suurin osa tuomiokapitulin
arkistosta ja kirjastosta tuhoutuu.
Turun akatemia siirretään Helsinkiin
Keisarilliseksi Aleksanterin-yliopistoksi.

1827

Turun piispan virka muutetaan arkki-
piispan viraksi ja hiippakunta Turun
arkkihiippakunnaksi. Suomen ensimmäi-
nen arkkipiispa on **Jakob Tengström**.

1817

Suomi liitetään Venäjän keisarikuntaan.
Viipurin hiippakunnasta tehdään
Porvoon hiippakunta.

1809

Turun akatemian runouden professuuri
muutetaan talousopin professuuriksi.

1747

Salama tuhoaa Turun tuomiokirkon
tornin. Se korjataan vuonna 1758.

1738

Turun akatemian yhteyteen perustetaan
Suomen ensimmäinen kirjapaino.

1642

Meri

■ **Juutalaisia ei varsinaisesti tunneta** minään merenkulkijakansana, pikemminkin kuivan maan kulkijoina. *Raamatussakin* meri kuvataan yleensä kauheaksi tai vähintäänkin arveluttavaksi elementiksi.

Aika usein meri saa *Isossa Kirjassa* kuvata kuolemaa tai pahuutta. Ja kun Jumalan henki *Genesiksen* luomiskertomuksessa liikkuu vetten yllä, se ei ole millään huvipurjehduksella vaan luomistoissa, järjestämässä kaaosta kosmoseksiksi. Meri on juuri se kaaos.

Kaaoksena ja myrskynä meri on myös kuva elämästä. **Anna-Maija Raittilan** suomentaman virolaisen virren mukaan “elämä on meri, meri kauhistaa, kun se vaahtopäinä kiehuu, raivoaa”. Virsirunoilijan kuva elämän merestä on kovin toisenlainen kuin **Hj. Nortamolla**, jonka kirjoittamassa laulussa “elomme merta laiva kuljeksi”. Tosin tuossakin laulussa aallot pauhaavat ja meren kansa on uskossaan ja rakkaudessaan “kuin tuuli häilyväinen”.

Ehkä *Kai muistat* ja *Elämä on meri* eivät olekaan ajatuksellisesti niin kaukana toisistaan kuin äkkipäätään voisi kuvitella.

Kun kerran vertauskuvien tielle on lähdetty, voisi ajatella, että ei vain elämä vaan myös Jumala on meri. Kiehtova ja kauhistava mysteeri, elämän kehto.

Ja onhan siellä *Piiplian* loppupuolella myös se kristallin tavoin kimmeltävä lasimeri. Kirkas ja tyyni, ei enää yhtään kauhea. Uusi meri, toisenlainen kuin vanha. Se on jo sitä aikaa, kun hän on pyyhkinyt joka ainoan kyyneleen heidän silmistään eikä kuolemaa enää ole, ei murhetta, valitusta eikä vaivaa, sillä kaikki entinen on kadonnut. ■

Jaakko Heinimäki

Kolme kirkkovaellusta

■ Nyt on aika rasvata polkupyörän ketjut, kerätä porukka ja polkaista kirkolta toiselle.

■ Pyysin arkkihiippakunnan luottamushenkilöiden ja työntekijöiden yhteisessä Facebook-ryhmässä ehdotuksia kirkkofillarikierroksista, jotka eivät olisi turhan vaativia sen paremmin pyörän kuin pyöräilijänkään suhteen. Ehdotuksista valikoitui kolme kiinnostavaa reittiä.

polkupyörän selässä

■ Varusteiksi riittävät polkupyörä, vesipullo, voileipä ja virsikirja. Kunnan kirkkovaellukseen nimittäin kuuluu vapaavalintainen virrensäkeistö pysähdyspaikoilla.

Teksti: Jaakko Heinimäki | Piirroksiset: Erkki Kiiski

Sastamalan kirkkovaellus 27 km

✚ **Kierros starttaa Tyrvään kirkolta** Sastamalan keskustassa, ja koska kyseessä on kierros, sinne se myös päättyy. Matkalla käydään Tyrvään **Pyhän Olavin** kirkossa, Sastamalan **Pyhän Marian** kirkossa sekä Karkun kirkossa.

✚ Vuonna 1855 valmistunut, Turun kaupungin-arkkitehti **P.J. Gylichin** suunnittelema **Tyrvään kirkko** on Suomen ensimmäinen kaksitorninen kirkko. Toinen on Johanneksen kirkko Helsingissä, kolmatta ei ole vielä rakennettu. Tyrvään kirkko korvasi Kallialan kylässä sijaitsevan Tyrvään Pyhän Olavin kirkon, jonne poljemme seuraavaksi. Matkaa kertyy neljä kilometriä.

✚ **Tyrvään Pyhän Olavin kirkko** tunnetaan nykyisin erityisesti **Kuutti Lavosen** ja **Osmo Rauhalan** maalauksista, jotka taiteilijat maalasivat kirkkoon sen jälkeen, kun kirkon sisäosat tuhoutuivat tulipalossa syyskuussa 1997.

✚ Pyhäältä Olavilta matka jatkuu seurakunnan vanhimmalle kirkolle, Sastamalan **Pyhän Marian kirkkoon** Karkkuun. Se on rakennettu 1400-luvun lopulla. Samalla paikalla on aiemmin ollut puinen kirkko. Pyhän Marian kirkon kalustoon kuuluu harvinainen ja harvinaisen hyvin säilynyt kivinen kasteallas 1200-luvulta.

Tyrvään Pyhän Olavin kirkolta Sastamalan Pyhään Mariaan on matkaa noin kuusi kilometriä.

✚ Seuraava etappi on **Karkun kirkko** noin kuuden kilometrin päässä Pyhän Marian kirkosta. Kosken ratsutilan omistajan **Alfons Ekholmin** lahjoittamalle tontille rakennettu ja Kristuksen tulemiselle omistettu kirkko vihittiin käyttöön vuonna 1913.

Paluumatkaa lähtöpisteeseen kertyy yksitoista kilometriä.

Ulvilan ja Porin kirkkokierros 33 km

+ Lähdemme liikkeelle Ulvilan kirkolta, joka on omistettu **Pyhälle Olaville**. Vanha harmaakivi-kirkko muistuttaa keskiaikaisesta Ulvilan kaupungista. Pyhä Olavi on antanut nimensä paitsi kirkolle, myös koko paikkakunnalle: ruotsiksi Ulvila on Ulvsby eli Olavinkylä.

Ulvilan kaupunki perustettiin jo 1365. Se on yksi Suomen kuudesta keskiaikaisesta kaupungista. Ulvilaa vanhempia kaupunkeja ovat vain Turku ja Porvoo.

+ Ulvilasta lähdemme Sunnientietä kohti Ruosniemen kirkkoa. Matkaa sinne on noin kymmenen kilometriä. Ruosniemen kirkko on tyypillinen suomalainen lähiökirkko, joka kokoaa alueen asukkaita monenlaiseen yhdessäoloon.

+ Seuraava pysähdyspaikka on uusgoottilainen Keski-Porin kirkko Kokemäenjoen varrella. Matkaa Ruosniemestä kertyy kahdeksan kilometriä.

Keski-Porin kirkko on kaikkiaan kolmas Porin kaupungin pääkirkko, aiemmat ovat olleet puisia ja tuhoutuneet tulipaloissa. Keski-Porin kirkko vihittiin käyttöön uudenvuodenpäivänä 1864.

Kirkon tornin valurautainen huippu painaa 60 tonnia. Se on valmistettu läheisellä Porin konepajalla, josta käytettiin aikanaan lyhennettä BMW (Björneborgs Mekaniska Werkstad). Porin konepajan tunnetuin tuote lienee Porin Matti -kamiina, jollainen taisi sotien jälkeen kuulua jokaisen suomalaisen rintamamiestalon varusteisiin.

+ Keski-Porin kirkolta matka jatkuu kohti Koivulan asuinalueita ja Teljän kirkkoa. Kuuden kilometrin polkemisen jälkeen saavumme vuonna 1973 rakennetun punatiilisen kirkon pihaan. Kirkon valaistuksen, verhoilun ja kirkkotekstiilit suunnitteli erityisesti valaisimistaan tunnettu **Lisa Johansson-Pape**. Teljän kirkon punahonkainen alttariveistos taas on **Eva Ryynäsen** tekemä.

+ Paluumatkalla Ulvilaan poikkeamme vielä Väinölän kirkolla. Se edustaa 1950-luvulla rakennettuja lähiökirkkoja, jotka toimivat myös monitoimitilana.

Teljän kirkolta Väinölän kirkolle on matkaa kaksi ja puoli kilometriä. Väinölästä Ulvilan kirkolle on 6,5 kilometriä.

Turun, Liedon ja Kaarinan kirkkovaellus 42 km

✚ **Matka alkaa Aurajoen rannalta**, Unikankareen kukkulalta. Sen päälle rekennettiin Suomen kansallispyhäkö, **Turun tuomiokirkko**. Juuri tämän kirkon lyönnit kuullaan joka päivä radiossa kello 12. Tuomiokirkon tornin kello on Suomen vanhin julkiselle paikalle sijoitettu kello, sen erikoisuutena on pelkkä tuntiviisari, minuutit pitää itse kuvitella.

Kirkkovaellus sopii aloittaa Turun tuomiokirkon ulkoseinällä olevalta pyhän **Kristoforoksen** alttarilta (jolta nykyisin tosin puuttuu pyhä Kristoforos). Kristoforosta nimittäin pidetään matkalla olevien suojeluspyhimyksenä.

✚ Tuomiokirkolta suuntaamme kohti Ylioppilaskylää ja sen takana odottavaa **Pyhän Katariinan kirkkoa**. Matkaa Unikankareelta sinne on kaksi kilometriä.

Ensimmäinen kirjallinen maininta Pyhän Katariinan kirkosta ja sen kirkkoherrasta on vuodelta 1309. Kirkko on nimetty pyhän **Katariina Aleksandrialaisen** mukaan. Hän oli 300-luvulla elänyt kristitty tyttö, joka surmattiin raa’asti hänen kieltäytyttyään keisarin kosinnasta. Katariina määrättiin teloitettavaksi pyörällä, johon oli kiinnitetty teräviä nauvoja. Teilipyörä kuitenkin särkyi kuin ihmeen kaupalla, ja Katariina mestattiin miekalla. Hänet kuvataan kirkkotaiteessa rikkinäisen teilipyörän kanssa.

✚ Pyhän Katariinan kirkolta poljemme kolmen kilometrin päähän **Maarian kirkolle**. Se on niin ikään keskiaikainen kivikirkko. Samalla paikalla lienee jo 1200-luvulla ollut puinen kirkko. Ennen kristinuskon saapumista näille seuduille on Maarian kirkon paikalla ilmeisesti ollut pyhästä pidetty paikka, ehkäpä kalmisto.

Maarian kirkon erikoisuus ovat sen alkukantaiset kalkkimaalaukset. Niissä ritarit taistelevat turnajaisissa, munkki kohottaa ristiä ja paholainen on todella pirullisen näköinen.

✚ Maarian kirkolta matka jatkuu Vanhaa Tampereentietä Väänteläntielle ja Sauvolan kylään Liedossa. Siellä sijaitsee vanha **Ristinpellon kalmisto**. Matkaa Maarian kirkolta sinne on noin seitsemän kilometriä.

Sauvolan kylän asutushistoria alkaa jo 500-luvun lopulta. Alueelta tunnetaan kolme rautakauden lopulle ajoittuvaa kalmistoa, joista vanhimmat, Ylipää ja Jokipelto, olivat käytössä 500–900-luvuilla. Hautaaminen näihin kalmistoihin loppui 1000-luvun taitteessa. Siirtyminen kristittyjen suosimaan uuteen hautausmaahan, ruumishautaukseen, sai väen etsimään uuden hauta-alueen hiekkapohjaiselta paikalta. Se paikka tunnetaan Ristinpellona.

Arkeologien Ristinpellosta talteen saama aineisto ajoittuu vuosiin 1050–1150, mutta kalmiston käyttö on ilmeisesti jatkunut pitempään. Ristinpellon kalmistoa pidetään yhtenä Suomen varhaisimmista kristillisistä hautausmaista.

Ristinpellosta on löytynyt 156 hautaa. Niiden kristillisestä luonteesta kertovat hautojen asettaminen länsi-itäsuuntaisesti sekä hauta-antimien vähyys. Kristinuskoa edeltävänä aikana oli tapana laittaa vainajille tarvikkeita tuonpuoleista elämää varten. Tuo tapa loppui vähitellen kristinuskon omaksumisen yhteydessä 1100-luvun aikana.

Ristinpellon haudat ovat enimmäkseen löydöttömiä. Joissakin haudoissa on ollut vainajien pukuihin kuuluneita koruja tai veitsiä. Joillakin vainajilla on ollut mukanaan jokin muu esine, esimerkiksi keihäs, sotakirves tai saviastia.

✚ Liedon vanhin kirkko lieene sijainnut juuri Ristinpellolla. Sieltä matkamme jatkuu Vääntelän kautta kohti seuraavaksi vanhinta. Matkaa **Liedon kirkolle** kertyy kuutisen kilometriä.

Liedon vuoden 1500 paikkeilla rakennettu kirkko on omistettu **Pyhälle Pietarille**, tuolle vitsien taivaalliselle portsarille. Vuonna 1902 keskiaikaiseen harmaakivikirkkoon lisättiin punatiilinen kuoriossa, joka tyyliältään muistuttaa lähinnä uusgotiikkaa.

Eero Järnefelt maalasi Jeesusta ja langennutta naista esittävän alttaritaulun Liedon kirkkoon vuonna 1908.

✚ Kierroksen seuraava etappi on **Littoisten tehtaankirkko**. Se rakennettiin 1890-luvulla Littoisten verakatehtaan työläisten kirjastoksi ja lukusaliksi ja muutettiin kirkoksi vuonna 1910.

Vuonna 1823 perustettu Littoisten verkatehdas oli Suomen ensimmäinen verkatehdas. Se oli teknologian edelläkävijä: höyry otettiin ensimmäisen kerran teollisuuden voimanlähteeksi Suomessa juuri Littoisten verkatehtaalla.

Tehdas suljettiin vuonna 1968. Nykyään tehdasalue on kunnostettu asunnoiksi ja liiketiloiksi. Tehtaankirkko kuuluu Kaarinan seurakunnalle.

Liedon kirkon ja Littoisten tehtaankirkon välimatka on noin 8,5 kilometriä.

✚ Seuraavana on vuorossa **Kaarinan kirkko**. Matkaa Littoisten tehtaankirkolta sinne on seitsemän kilometriä.

Vaikka Kaarinan seurakunnan historia palautuu 1300-luvulle ja Pyhän Katariinan kirkkoon, on nykyinen Kaarinan kirkko rakennettu vasta vuonna 1980. Silloin se valmistui Hovirannan seurakuntakeskukseksi.

Kaarinan seurakunta jaettiin kahteen osaan vuonna 1991 Turun ja Kaarinan välistä kuntarajaa pitkin. Turun puoleinen alue sai nimekseen Katariinanseurakunta, ja vanha Pyhän Katariinan seurakunta jäi sen pääkirkoksi. Hovirannan seurakuntakeskuksesta tuli uusi Kaarinan kirkko.

Vuonna 2003 Kaarinan kirkko sai **Helena Hyvösen** suunnittelemat ikkuna- ja seinätekstiilit. Tekstiilien pohjana on käytetty kuparilankaa, joka saa teosten värit välkehtimään. Kaarinan kirkon alttarivaatteet ja muut kirkkotekstiilit on suunnitellut **Raija Rastas**.

✚ Kaarinan kirkolta on neljä kilometriä **Turun hautausmaalle**. Se vihittiin käyttöön vuonna 1807. Silloin hautausmaan pinta-ala oli kolme tynnyrinalaa eli puolitoista hehtaaria. Nykyisin hautausmaa-alue käsittää 59 hehtaaria. Turun hautausmaalla on 45 000 hautaa.

Hautausmaalla on kaksi siunauskappeliä, funkisarkkitehtuuristaan tunnetun **Erik Bryggmanin** suunnittelema **Ylösnousemuskappeli** vuodelta 1941 sekä askeettista betoniminimalismia tyylikkäästi edustava **Pekka Pitkäsen** suunnittelema **Pyhän Ristin kappeli** vuodelta 1967.

Turun hautausmaalla on paitsi luterilainen, myös ortodoksinen, roomalaiskatolinen, islamilainen ja juutalainen hautausmaa.

✚ Vain reilun kilometrin päässä Turun hautausmaalta on vuonna 1980 valmistunut **Henrikinkirkko**. Myös sen tekijätiimissä työskenteli Pyhän Ristin kappelin piirtänyt Pekka Pitkänen, joka suunnitteli Henrikinkirkon yhdessä **Ola Laihon** ja **Ilpo Raunion** kanssa. Kolmikko suunnitteli myös esimerkiksi Eduskuntatalon laajennuksen vuonna 1978 sekä Turun tuomiokirkon peruskorjauksen 1979.

Takaisin sinne peruskorjatulle tuomiokirkolle tulee Henrikinkirkolta matkaa kolme kilometriä.

Kuvat: Pekka Heikkilä

Ottaa kopin

■ Vapaapudotus ei pääty kovaan maahan vaan Jumalan käsiin. Siinä on hyvä hetki hengitellä ja kerätä voimia ennen uutta yritystä.

Pauliina Kainulainen
Satakunnan Kansa 22.3. 2015

Hyvää huomenta!

■ Hyviä heräämisiä jokaiselle keväeseen, vastuuseen, todellisuuteen, synnintuntoon ja armonjanoon.

Tuomo Lindgren
Harjavallan seurakunnan
kappalaisen blogi 20.3. 2015

Turpiin vaan ja onnea!

■ Minulle jokainen häviö vaalissa on ajan kanssa paljastunut voitoksi. Sillä häviössä piilee aina muutoksen siemen.

Lasse Vahtola
Kaarinan seurakunnan
blogi 2.3. 2015

Sekarotuinenko?

■ On sanottu että surut ja murheet ovat kuin räkyttävä paimenkoira, joka ajaa meitä ihmisiä, meitä Jeesuksen lauman lampaita Paimenen luokse.

Marita Koivunen
Loimaan seurakunnan kotisivut,
Elämän lankoja -palsta 1.3. 2015

Nälkä on nytkin

■ Kulutuskäyttäytyminen ei tee meitä kylläiseksi. Kaipauksemme kohdistuu syvemmälle. Usko Jumalaan haastaa myös oman aikamme ihmisiä.

Arja Kalliopaasi
Uudenkaupungin seurakunnan
kotisivut, Viikon sana
13.3. 2015

Janokin on

■ Raamatussa ihminen on kokonainen, nälkä on niin fyysistä kuin hengellistäkin, ihminen janoaa niin vettä kuin pelastustakin. Jumala on luonut niin ruumiin kuin sielunkin, kaikille sadalle prosentille.

Eija Humpas-Toivanen
Ulvilan seurakunnan kotisivut,
Tutki uskoa -palsta 23.3. 2015

Keväistä villiintymistä

■ Suotta ei 1. Johanneksen kirjeessä todeta, että Jumala on valo, jossa ei ole pimeyden häivää! Mielet piristyvät ja elämänmeno vilkastuu, kun ihmisistä tulee entistä vauhdikkaampia. Silloin on ehkä hyvä katsoa itsensä perään vähän normaalia enemmän.

Juha Dubbe
Pöytyän seurakunnan
blogi 4.3. 2015

Taivaallinen päivittäistavaraliike

■ Löytöretki Jumalaan paljastaa, että saamme Häneltä voiman ja muut tykötarpeet jokaiseen päivään. Kerrallaan tähän päivään, tähän hetkeen. Hänessä on armo ja vastaus kaipaukseemme, Hänessä on kaikki. Miten ymmärtäisin sen?

Sinikka Tuori
Sastamalan seurakunnan
kotisivut, kappelipapin
elämää 21.3. 2015

Pelaamaan!

■ Siispä tervetuloa hetkeksi Angry church -pelimaailmaan! Tätä peliä pelaavat kaikki, sillä kaikkihan me elämme ja olemme olemassa ja näin ollen pelissä mukana. Peli on käynnissä 24/7, halusit tai et.

Markus Saarenketo,
Köyliön seurakunnan
nuorten kotisivut,
Maken sana 23.3. 2015

Tyhjällä taipumus täyttyä

■ Olennaista paastoamisessa ei kuitenkaan ole se, mistä luovut vaan se mitä saat tilalle. Paasto on väline, jonka on tarkoitus auttaa kristittyä raivaamaan tilaa elämässään Jumalalle.

Hanna Kärmeranta
Luvian Kirkkoviesti 1/2015

Täytteistä parhain

■ Raamattu antaa sisältöä kaipaa-
valle tyhjyyden syyksi vastauksen
"sinulta puuttuu Jumala". Ihminen
on rakennettu elämään, paitsi
toistensa kanssa, myös Luojansa
yhteydessä. Ilman Häntä jokin jää
meissä tyhjäksi.

Jukka Järvensivu
Paattisten seurakunnan kotisivut,
elämän leipä 23.3.2015

Leivän seassa

■ Leipä on meditaatio ja saarna.
Leipä muistuttaa minua siitä, mistä
saan voimani ja siitä kokonaisuudes-
ta, johon, yhtenä jyvänä äärettömäs-
sä joukossa, saan omalta osaltani
liittyä.

Hannu Hurme
Turun ja Kaarinan seurakunta-
yhtymän verkkokirkko,
Näkökulma 15.3. 2015

Anarkiadiakoniaa

■ Paljon hyvää tehdään myös orga-
nisoitumattomasti, hiljaisesti ja
näkymättömästi: käydään kaupassa,
tarjotaan kyyti, luodaan lunta. Tätä
tarkoittaa sana toivo.

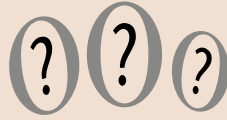
Timo Hukka
Salon Seurakuntasanomat
6.2. 2015

Kierrätystä

■ Rikkinäisellä kulholla ei ole pal-
jon virkaa. On hienoa, että uuden
yksilön voi tehdä samasta savesta
ehjäksi ja tarkoitukseensa sopivaksi.
Erilaisia paikkoja ja tehtäviä riittää
tässä maailmassa kaiken muotoisille
ruukuille niin kuin ihmisillekin.

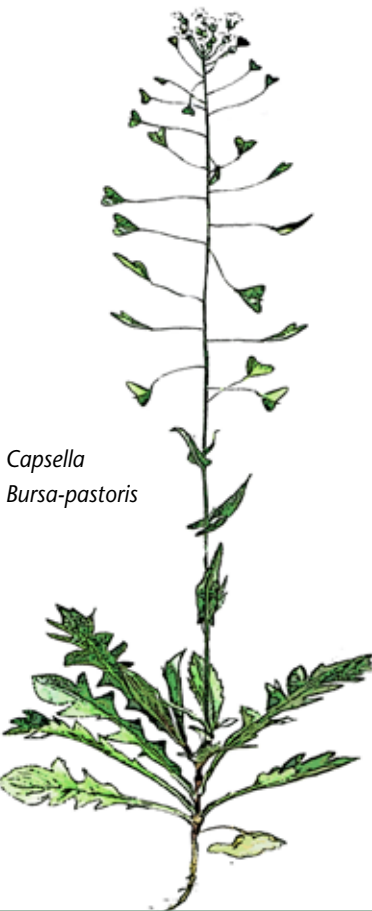
Kirsi Koivunen
Maskun seurakunnan
blogi 23.3. 2015

Oliivipuun pähkinöitä

Tarjoilee Hannes Tiira

Capsella
Bursa-pastoris

1. Kenelle Jeesus sanoi: "Effata aukene"?
2. Minkä juutalaisten juhlan vietto perustuu Esterin kirjaan?
3. Miltä Laulujen laulun neidon huulet tuoksuivat?
4. Mitä käsittelee tieteenhaara nimeltä patristiikka?
5. Kuka johti Jerusalemin v. 70 jKr. tuhonneita roomalaisten joukkoja?
6. Montako varsinaista virttä on nykyisessä virsikirjassamme?
7. Kuka gospel-muusikko on Herättäjäyhdistyksen Satakunnan, Varsinais-Suomen ja Hämeen aluesihtööri?
8. Minkä seurakunnan alueella on Rikalan muinaismuistoalue?
9. Mikä kasvi on Capsella Bursa-pastoris?
10. Mikä lintu on viroksi vesipappi?
11. Kuka kirjoitti teoksen nimeltä Pappi??
12. Minkä seurakunnan kirkkoherra Kari Mäkinen oli, ennen kuin hänet valittiin Turun piispaksi?
13. Missä on Suomen vanhimpiin kuuluva puukirkko nimeltä Santa Pirjo (ei hiippakuntamme alueella)?

Sanapähkinät:

14. Ei kansanedustaja Timo rupea Turun piispaksi. (8 kirjainta)
15. Vanha pappi sekosi Virosta. (7 kirjainta)

Vastaukset sivulla 34.

uskO tai älä!

**DIGITALISAATIO ON
SIVILISAATIOimme VALTA-
TRENDI YLTSE MUIDEN!**

**KAIKKI ON SIIRRETTÄVISSÄ
TIETOKONEILLE, SIIS PILVIIN
JA MOBIILILAITTEISIIN, JA
NÄHTÄVISSÄ JOKO YKKÖSINÄ
TAI NOLLINA!**

EN JAKSA...
HOH-HOIJAA...

SOSIAALISTA JOUKKOINNOSTU-
MISTA ON TUTKITTU UUEDELLA
TOHKEISUUS-KÄSITTEELLÄ,
MUTTA KIRKKO EI TERMIA
VIELÄ KÄYTÄ EDES **HELLUN-
TAIN** TAPAHTUMISTA KERROT-
TAESSA!

DIGITALISAATION EDELLYTÄ-
MÄ **DUALISMI** TAAS ON
LUONTEVA OSA KIRKON
TRADITIOTA!

Taivas - Helvetti
Oikea - Väärä
Elämä - Kuolema
Taivaallinen - maallinen
KONSERVATIIVIT -
UUDISTUSMIELISET
Miespapit - Naispapit
Heterot - homot

NOLLIEN JA YKKÖSTEN
KANSSA TÄYTYY KUITENKIN
MUISTAA, ETTÄ...

RISTIN
JA **NOLLAN** VASTAKKAINASETTELU
ON TUTTUA JÄTKÄNSHAKISTA!

MUSTA-VALKOISUUDEN ARKKI-
TYYPILLÄ, **SHAKKILAUDALLA,**
PIISPA SAA LIKKUA VAIN
VINOTTAIN JA MÄÄRÄTYSSÄ
VÄRISSÄ! MEILLÄ PIISPA ON
KORVATTU **LÄHETILLÄ!**

SHAKESPEAREN **HAMLET**
POHTI TUNNETUSTI **VAIHTO-
ENTOJA :**

Nollako vai
eikö nolla?
Kas siinä
pulma...

JOKO-TAI-ASETELMAN
SIJAAN IHMINEN ON
JUMALAN EDESSÄ
SEKÄ - ETTÄ - ELI SIIS
KVANTTITILASSA!

Lapsityön kanttori on tuonut pääsiäis-kirkkoa varten kootun laulumonisteen minulle. Hän jätti sen tietokoneen näppäimistön päälle, että löytäisin sen varmuudella. Tapahtumien valmistelu yhdessä työtovereiden kanssa on mahtavaa!

Äskettäin edesmenneen professorini **Tuomo Mannermaan kuva** on kunniapaikalla. Hänen luennoillaan minulle vasta todella avautui se, mitä on armo. Hänen työpöytänsä näytti vähän samanlaiselta kuin omani.

Pehmoeläimet paljastavat työalani, lapsityön. Lasten kanssa on ihana tehdä töitä. Se on haastavaa ja ihanaa yhtä aikaa. Siinä oppii paljon myös aikuisten kanssa tehtävään työhön. Kannattaa kokeilla!

Toimitustenkirjaa käytän paljon. Toimitukset ovat tärkeitä, niissä kohtaa tavallisia ihmisiä elämän suurissa käännekohtissa. Kohtaaminen ennen toimitusta on parasta. Valmisteluun menee aikaa enemmän kuin itse toimitukseen, niin on kaikkien työtehtävien kanssa.

Päivi Pulkkinen-Watson

Lapsityön pastori,
Salon seurakunta

Työpöytäni kertoo sen, että monta asiaa on valmisteilla yhtä aikaa. Työhuoneesani omat prioriteettini: siivotaan sitten kun ei ole tärkeämpää tekemistä. ovat esillä, eikä siivoaminen kuulu niihin.

Työhuoneet kertovat tärkeästä työstä

Lakikirjat

Hallintoasioiden valmistelussa tarvitaan lakikirjoja. Nykyään ajankohtaiset oikeuslähteet ja lait löytyvät kylläkin parhaiten tietokoneelta. Kirkkolaki ja säädöskokoelma on myös ahkerassa käytössä (näppäimistön vieressä pöydällä).

Puhelin

Käytän kännykän lisäksi edelleen myös paljon pöytäpuhelinta. Neuvon ja vastaan moniin lainopillisiin kysymyksiin.

Tietokone

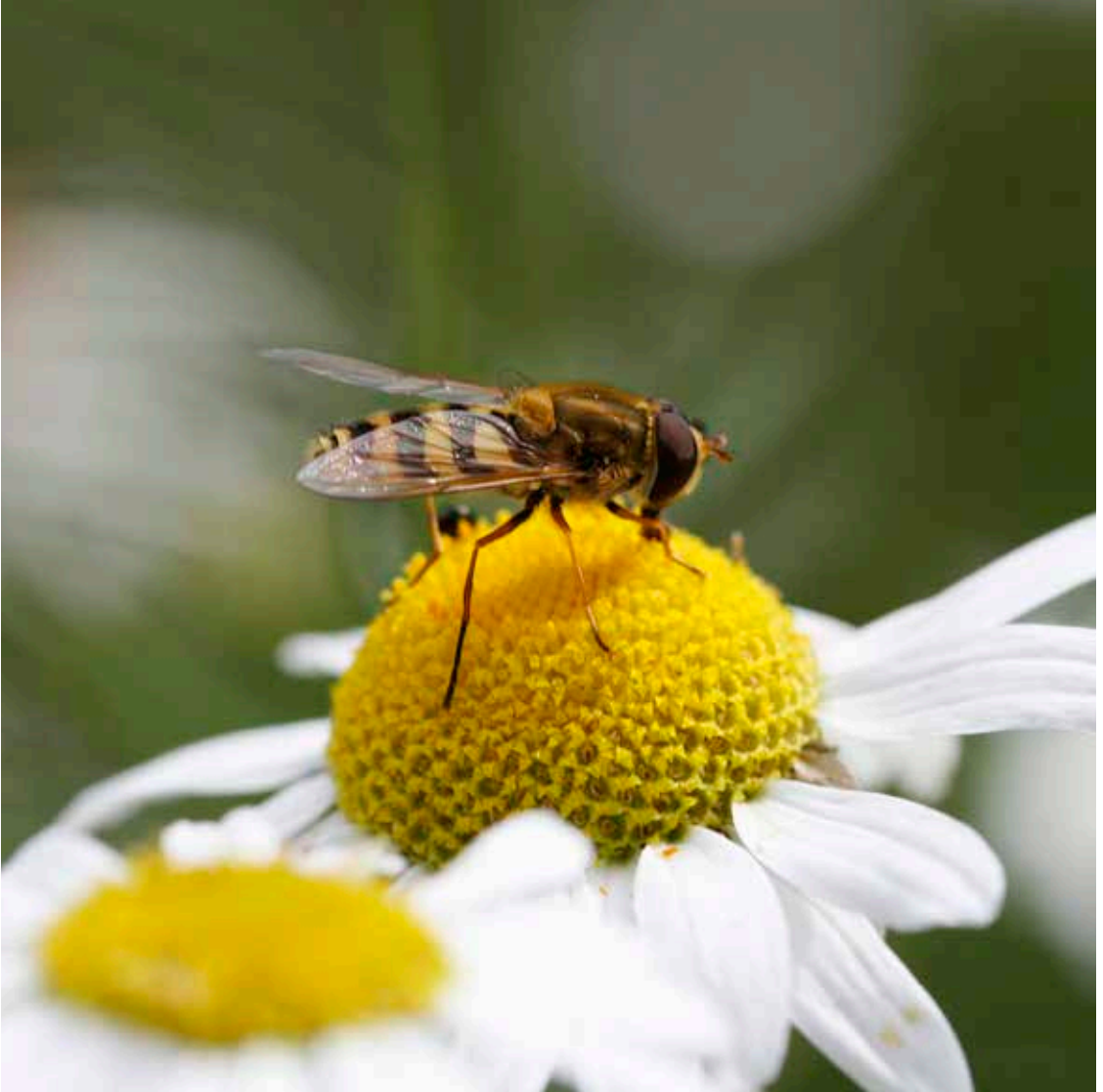
Lakimiehenkin työ tehdään pitkälti nykyään tietokoneen avulla. Seurakuntien talouspäälliköt, kirkkoherrat ja luottamushenkilöt tiedustelevat monia hallintoon ja päätöksentekoon liittyviä asioita sähköpostilla. Valmistelen tietokoneella myös asioita tuomiokapitulin istunnolle samoin kuin myös lausuntoja Kirkkohallitukselle.

Paperipinot työpöydällä

Monet asiakirjat liittyvät myös seurakuntien hallintoa, taloutta ja henkilöstöä koskeviin kysymyksiin. Työssäni on monenlaisia päällekkäisiä selvityksiä ja tehtäviä. Minuun otetaan yhteyttä erityisesti seurakuntien erilaisissa ristiriita- ja ongelmatilanteissa. Aiemmin käsitellyistä asioista löytyy apua samankaltaisiin uusiin tapauksiin, siksi papereita on hyvä säilyttää jonkin aikaa työpöydällä.

Matti Mäkinen

Lakimiesasessori,
Turun tuomiokapituli

Päähkinöiden vastaukset:

1. Kuurolle 2. Puurim-juhlan 3. Omenoilta 4. Kirkkoisiä 5. Titus 6. 632 7. Jaakko Löytty 8. Salon 9. Lutukka
10. Koskikara 11. Eero Huovinen 12. Ulvilan 13. Lopella

Sanapähkinät: 14. Kalliala (Timo Kalli + rupea = ala = Kalliala) 15. Rovasti (anagrammi sanasta Virosta)

Tuoreen oliivipuun lehden vuosijulkaisu on oivaa pureskeltavaa kesälaitumilla. Ajan tasalla olevat Turun arkkihiippakunnan uutiset ja muut asiat tavoittaa ympäri vuoden verkosta osoitteesta www.arkkihiippakunta.fi.

- Tuore oliivipuun lehti 2015 ■ Turun arkkihiippakunnan vuosijulkaisu
- Julkaisija: Turun arkkihiippakunnan tuomiokapituli
- Päätoimittaja: Jaakko Heinimäki ■ Toimitus: Anna-Liisa Hyrsky-Heikkilä
- Taitto: Erkki Kiiski ■ Paino: Newprint Oy

Posti Green

Turun arkkihiippakunnan
tuomiokapituli
Hämeenkatu 13
PL 60, 20501 TURKU
www.arkkihiippakunta.fi

Tuore oliivipuun lehti 2015
ISSN 1457-4187 (Painettu)
ISSN 2323-9743 (Verkkojulkaisu)